

ADAPTAČNÍ OBDOBÍ VE ŠKOLNÍ DRUŽINĚ

DOPORUČENÍ

Během adaptačního období je důležitá účelná koordinace a spolupráce školní družiny (ŠD) s kmenovou školou s cílem kompenzovat psychické a sociální deprivace způsobené distančním výukou.

Činnosti je vhodné ve zvýšené míře zaměřit na tyto oblasti:

1. Podpora osobnostního a sociálního rozvoje účastníků zájmového vzdělávání.
2. Aktivity zaměřené na spolupráci (ve skupinách, v týmech) a na komunikaci (komunitní kruh).
3. Spontánní a kontaktní hry.
4. Pohybové aktivity (podle možností – nařízení hygieny) a pobyt venku.

Je potřeba věnovat zvýšenou pozornost osvojování a kontrole dodržování správných hygienických návyků.

Školní družina by měla být aktivně zapojena do podpory primární prevence v souladu s kmenovou školou. Prevenci je potřeba zaměřit na předcházení nežádoucího a rizikového chování, posílení kamarádkých vztahů, budování vztahů v kolektivu (pravidla chování), podporu vzájemné tolerance, respektu a pochopení, na zdravý životní styl (důležitost pravidelného režimu, denní rituály, odpočinek, volnočasové aktivity, bezpečné využívání ICT).

V období přechodu z distanční na prezenční formu vzdělávání by se měla školní družina zapojit ve spolupráci s kmenovou školou do efektivního propojování zájmového (neformálního) a formálního vzdělávání, podle možností, potřeb a domluvy pomáhat s doučováním, podporou vzdělávání (například podpora rozvoje gramotnosti) a podporou žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí, kteří se účastní zájmového vzdělávání ve školní družině.

Výzdoba prostor, nástěnky, společné výtvarné a pracovní činnosti přispějí ke zlepšení atmosféry ve školní družině, k radosti, že se můžeme opět scházet a společně si hrát a pracovat.

Spolupráce a komunikace jsou základním předpokladem pro úspěšnou práci a zvládání problémů. A proto ještě více než dříve spolupracujte a komunikujte s účastníky zájmového vzdělávání, s jejich zákonnými zástupci, s kolegy ve školní družině i v kmenové škole. Neváhejte se v případě potřeby obrátit na vedení školy nebo na školní poradenské pracoviště s žádostí o pomoc a spolupráci.

Při náročné práci a snaze pomoci druhým nezapomínejte na sebe, na svoje potřeby a zájmy, na svůj osobnostní rozvoj, na svoje duševní a fyzické zdraví. Nezapomínejte na to, že Vy, Vaše osobnost, postoje a životní styl mohou ovlivňovat a být příkladem pro ostatní.

ADAPTAČNÍ OBDOBÍ VE ŠKOLNÍ DRUŽINĚ

ADAPTAČNÍ TÝDEN – NÁVRH AKTIVIT:

První den

Komunitní kruh

Témata: na co jsem se nejvíce těšil/a, co bych chtěl/a, co mi scházelo, čeho si nyní budu více vážit, co potřebuji, co mi vadí/vadilo, ...

Pedagog sleduje odpovědi, které můžou ukázat/odkrýt problémy, obavy, ...

Výtvarná činnost

■ Strom splněných přání

Výtvarná činnost naváže na rozhovor v rámci komunitního kruhu – na co se těšíme, co chceme dělat ve školní družině – namalujeme/napišeme a nalepíme na strom (reálná přání – pedagog usměrňuje přání dle možností ŠD).

Jestliže má školní družina více oddělení, může vzniknout více stromů. Každé oddělení má jinou barvu koruny stromu. Jestliže je možnost umístit stromy na společnou nástěnku ŠD, můžou si jednotlivá oddělení prohlédnout přání ostatních, srovnávat přání, hádat, čím je jaké přání, plánovat, jak společně přání naplňovat (spolupráce, pomoc), ...

Pobyt na školní zahradě, školním hřišti

- V době uzavření škol byla uzavřena i školní hřiště, takže účastníci zájmového vzdělávání se těší na pobyt – hraní na školním hřišti.

Kontaktní hry

- Kontaktní hry podporují odstranění nejistot, zábran a obav v chování. Děti se mohou naučit intenzivně se jedno na druhé naladit, brát na druhé ohledy, přezkoumat ve vzájemných kontaktech výhrady ke spolužákům, vnímat ostatní a akceptovat je jako rovnocenné partnery. Na začátek se nabízejí hry, ve kterých se mohou jednotlivci ve skupině „ztratit“, teprve později (až se skupina lépe zná) by se mělo přejít na hry ve dvojicích a malých skupinkách. Přitom je nutno dát pozor, aby navázání kontaktu v žádném případě nebylo vynucené, nýbrž musí vycházet z osobního a svobodného rozhodnutí hráčů.

Děti s obavami z doteků musí mít možnost se dotekům vyhnout!

■ Dotýkaná

Popis hry: Hráči se pohybují po místnosti a vedoucí hry jim zadává pokyny, např.: „Všechny děti se dotknou dřeva.“ Pak děti vyrazí a co nejrychleji se snaží dotknout něčeho ze dřeva.

Příklady:

„Všechny děti se dotknou skla.“

„Všechny děti se dotknou podlahy.“

„Všechny děti se dotknou kůže.“

„Všechny děti se dotknou Martina.“

„Všechny děti se dotknou blond vlasů.“

„Všechny děti se dotknou Tomášova nosu.“

„Dotkněte se jednoho dítěte na hlavě.“

ADAPTAČNÍ OBDOBÍ VE ŠKOLNÍ DRUŽINĚ

- **Hledám – najdu?**
Materiál: Různé předměty, které je vhodné vložit do obálek, aby nebylo hned vidět, kdo jaký předmět má.
Popis hry: Každý si vytáhne (nebo dostane) obálku s předmětem a hledá spoluhráče s jiným vhodným předmětem do dvojice. Např. tužka a papír, zápalka a svíčka, nůž a vidlička, jehla a nit, látačí příze a děravá ponožka. Varianta pro starší účastníky: Je možné použít i přísloví. Každý si vytáhne část přísloví a musí najít hráče, který k němu má druhou část. Oba by přísloví mohli skupině pantomimicky předvést.
- **Atomy**
Popis hry: Všichni hráči zmateně pobíhají sem a tam. Vedoucí hry zvolá nějaké číslo, např. „3 atomy“. Hráči se musí po třech chytit za ruce a utvořit skupinku. Kdo zbude, je vyřazen. Hra končí, jakmile zbydou jen dva hráči.
Varianta: Dotek částmi těla. Pokyn vedoucího hry zní např.: „7 – nohama“. Nyní se musí spojit sedm hráčů a dotknout se nohama.
Poznámka: Pro orientaci může hrát hudba. Když hudba utichne, následuje pokyn vedoucího hry.
- **Hledání párů**
Popis hry: Děti sedí kolem velkého stolu. Na stole jsou kartičky položené obrázky dolů – pro každé dítě jedna. Když si obrázky rozeberou, musí najít spolužáka, který má vhodný protějšek (např. bota a ponožka, strom a list, branka a míč). Sounáležitost by se měla vysvětlit; i zdánlivě nelogická vysvětlení jsou povolena.
- **Má ruka zdraví tvé koleno**
Popis hry: Všichni sedí v kruhu. Jeden hráč vstane, přistoupí k jinému hráči, osloví ho a řekne: „Má ruka zdraví tvé koleno.“ A současně řečené provede. Oslovený vstane (první hráč si sedne na jeho místo), jde k někomu jinému a s odpovídajícím pohybem řekne: „Mé koleno zdraví tvůj loket.“ Další pozdrav by mohl znít: „Můj loket zdraví tvé rameno“ atd. Jestliže chceme, aby se vystřídali všichni účastníci, zavedeme pravidlo: Kdo už hrál, zkrří paže na hrudi a do hry se už nemůže zapojit.

Druhý den

Komunitní kruh

- Navázání na témata z prvního dne, „jak to vidím po prvním dni ve škole“, domluva – plán – plnění přání ze Stromu splněných přání. Téma primární prevence – pravidla chování ve školní družině, pravidla komunikace.
- Hra na podporu neverbální komunikace
Vyjadřování pocitů tónem hlasu Tvrdí se, že 70 % informací při rozhovoru je předáváno neverbálně, tedy tónem hlasu, mimikou... Zkuste to. Na začátku se hráči naučí tuto jednoduchou básničku:
„Stojí, stojí bedla,
ráda by si sedla,
vzala by si pletení,
noha už jí dřevění.“
Potom se zájemci pokusí sdělit ostatním nějakou informaci nebo svou náladu (např. je mi zima, jsem ospalý, svět je krásný, stydím se). Nesmí přitom však říct nic jiného než uvedenou básničku. Samozřejmě že hráč nemusí říkat – vyjadřovat pravdu, jde o komunikaci a snahu naučit se vyjádřit co nejvíce pocitů, nálad, informací pomocí neverbální komunikace.

ADAPTAČNÍ OBDOBÍ VE ŠKOLNÍ DRUŽINĚ

Pobyt na školní zahradě, školním hřišti

- **Soupeřivé hry**
Soupeřivými hrami podporujeme zdravé soutěžení pro dosažení stanoveného cíle. Účastníky tím motivujeme k sebezlepšování, efektivnímu plánování, rozhodování pod tlakem, ale i ke kritickému myšlení a sdílení nejlepších zkušeností na cestě k úspěchu. V soupeřivém teambuildingu se lidé učí vyhrávat, ale i prohrávat, aby příště poučení z chyb mohli zvítězit. Jde o soutěže v různých schématech soustředěné na dané faktory rozvoje.
- **Stříhačka**
Dvě skupiny stojí naproti sobě. Na znamení z každé vyběhne hráč. Uprostřed se oba zastaví proti sobě a stříhnou si: kámen – nůžky – papír. Kdo vyhrál, běží dál na druhou stranu. Kdo prohraje, zůstává na místě, přibíhá k němu další z protější skupiny a opět si stříhají. Kdo vyhrál, může pokračovat a zařadí se na konec své skupiny atd. Vyhrává skupina, která se jako první celá „prostříhá“ na opačnou stranu.
- **Místo**
Vytvoříme ze židlí kruh a každému místu přidělíme číslo. Na židli si sednou hráči. Vedoucí jde k některému z nich a zeptá se: „Máš volné místo?“ Hráč mu odpoví: „Nemám! Ale je volná trojka a sedmička.“ Hráči s uvedenými čísly si hned vymění místa. Během výměny si vedoucí sedne na jednu z uvolněných židlí a získá tak číslo tohoto místa. Hráč, který zůstal v kruhu, opět k někomu jde a ptá se ho: „Máš volné místo?“ atd.
Varianty: Menším nebo méně pozorným hráčům dáme na židli kartičky (samolepky) s čísly. Pro malé děti používáme místo čísel obrázky zvířat, dopravních prostředků atd.

Aktivita podporující rozvoj čtenářské gramotnosti

- **Inspirace: Životní cesta karety obrovské**
Práce s informacemi v textech a příklad úlohy Životní cesta karety obrovské
Životní cesta karety obrovské je součástí publikace s uvolněnými úlohami z šetření PIRLS, kterou vydala Česká školní inspekce (<https://www.csicr.cz/cz/Dokumenty/Publikace/PIRLS-2016-publikace-s-uvolnenymi-ulohami-ze-ctena>). Úloha se zaměřuje na oblast čtenářské gramotnosti, přičemž je svým tematickým zaměřením vhodná na podporu výuky v rámci přírodovědy a přírodopisu. Jde o odborně-popularizační text popisující životní příběh želvy karety obrovské doplněný o testové otázky zaměřené na konkrétní pasáže v textu.

Třetí den

Komunitní kruh

- **Témata: zdravý životní styl (vyvážená a pestrá strava, pravidelná pohybová aktivita, kvalitní a dostačující spánek, pravidelný odpočinek, optimistický pohled na svět a dobrá nálada), režim dne (pracovní den, víkend v naší rodině), denní rituály.**
Diskuze o Stromu splněných přání, plánování
Pobyt na školní zahradě, školním hřišti
Práce s novinami a reklamními letáky
Malé skupinky účastníků si vyberou svoje místo, vezmou si noviny, letáky z obchodních řetězců, nůžky, lepidlo, papír.
- **Možnosti: Aktivita na procvičování učiva ČJ**
Vyberte si písmeno, vyhledávejte toto písmeno v novinách, vystřihujte.
Práce s písmeny – utvořte z písmen obrázek slova, které na dané písmeno začíná, obrázek můžete dotvořit – vybarvit pastelkami.

ADAPTAČNÍ OBDOBÍ VE ŠKOLNÍ DRUŽINĚ

Hledejte a vystřihujte slova dvouslabičná, trojslabičná, názvy potravin, vlastní jména, ... tvořte věty z těchto slov (možnosti – jedno /dvě, .../ vystřižené slovo a zbytek dopíšeš nebo dokreslíš, co nejdelší věta, ...). Každá skupinka vystřihne slova, ze kterých jdou utvořit věty. Dají je do obálky a obálky si skupinky mezi sebou vymění. Skupinky mají za úkol poskládat věty a nalepit je na papír. Na závěr kontrola, zda jsou věty vytvořeny správně, zda bylo více možností tvorby vět z daných slov. Rozvoj slovní zásoby, vyhledávání informací v textu, orientace v textu.

Aktivity na rozvoj matematické a finanční gramotnosti

- Porovnávání cen, ve kterém obchodním řetězci mají nejlevnější určitý produkt, o kolik Kč ho mají jinde dražší, ...
Úlohy typu: máš 100 Kč, co si můžeš z vybraných věcí koupit; do kterého obchodu si půjdeš koupit věci, jež potřebuješ, aby ti vystačily peníze, které máš; kolik ušetříš, když danou věc koupíš ve slevě; ...
 - Skupinky vyberou a vystřihnou určený počet produktů, vymění s jinou skupinkou – úkol – nalepit/seřadit od nejlevnějšího po nejdražší produkt.
 - Skupinky mají vytvořit vlastní obchod – všechny stejný – například pekárnu. Z letáků vyberou, vystřihnou a nalepí do svého obchodu zboží, které chtějí prodávat. Porovnáme – kde mají více zboží, pestřejší nabídku, kde je nejlevnější, ... Jestliže máme více skupinek, vytvoří dvě skupinky pekárnu, dvě skupinky drogerii, ...

Aktivity na procvičování učiva prvouky a přírodovědy

- Zahradní potřeby – jarní práce na zahradě, co kvete na jaře, co se seje, co sází, ...
- Navázání na komunitní kruh – zdravý životní styl – zdravá, pestrá a vyvážená strava, sport, sportovní potřeby, osobní hygiena, ...
V rámci těchto aktivit pracuje vychovatel/vychovatelka nejen s celým oddělením, ale může svoji pozornost zaměřit na slabší účastníky, kteří mají problém se zvládnutím učiva – individuální vzdělávání promyslí a realizuje společně s celou skupinou ostatních účastníků tak, aby u každého jedince dle jeho potřeby došlo k rozvoji potřebné oblasti za podpory ostatních účastníků zájmového vzdělávání, u kterých dochází k procvičení a upevnování získaných vědomostí a dovedností (učení hrou – nikdo neví, že se někdo něco učí).

Čtvrtý den

Komunitní kruh

- Co podporuje dobrou náladu?
Zpěv (poslech), hádanky, vtipy, veselé příhody, hry, pantomima, tanec, ...
- Rytmické nástroje
Rytmizovaný text (rytmizace básniček), poznávání nástrojů podle zvuku (jak zní, jakou má barvu), doprovod na nástroje ke zpěvu, pohybu (cvičení, chůze) – doprovází vychovatelka, zájemci o hru (využití těch, kteří navštěvují ZUŠ, zpívají ve sboru nebo se hudbě učí soukromě).

Pobyt na školní zahradě, školním hřišti

- Hrajeme scénky
Témata: dokážeme řešit situace ve skupině, pomáháme řešit problémy kamarádů, dokážeme přivolat pomoc (čísla tísňového volání 150, 155, 158 a 112).
- Spontánní hry, společenské a deskové hry

ADAPTAČNÍ OBDOBÍ VE ŠKOLNÍ DRUŽINĚ

Pátý den

Komunitní kruh

- Jaký byl první týden po návratu do školy? Co se mi dařilo/nedařilo/povedlo/nepovedlo/ líbilo/ nelíbilo/bavilo/nebavilo? Proč? Co můžu udělat pro změnu? Jaké jsou moje plány/přání/předsevzetí?
- Jak strávím víkend – volný čas? Umím si organizovat svoji práci a svůj volný čas? Společné plány na příští týden ve školní družině – těšíme se na plnění našich přání.
- Přírodovědná soutěž
Z knihy „Náměty pro školní družinu“ autorky Kristy Balkové. Otázky uvedeny jako příloha.

Pobyt na školní zahradě, školním hřišti

- Odpočíváme, povídáme si, vybíráme si činnosti podle chuti, nálady, přání. Cílem naší práce by mělo být, aby účastníky zájmového vzdělávání pobyt ve družině těšil, aby tu každý zažil radost z činností, povzbudil svou zvědavost i ctižádost. Školní družina má přispívat k rozvoji osobnosti každého účastníka a pomáhat všem, aby dosáhli úspěchu.

PŘÍLOHA – PŘÍRODOVĚDNÁ SOUTĚŽ

Přírodovědná soutěž? Možná děti nebudou hned jásat. Jestliže ji však připravíme jen na dobu, po kterou je bude bavit, a navíc si budou moci zvolit stupeň obtížnosti, zaujme je.

Děti se rozdělí do skupin a než dostanou otázku, zvolí si obtížnost v rozmezí 1–5 bodů a číslo otázky. Nejlehčí otázky můžeme použít i pro soutěž prvňáčků. Pro každou obtížnost připravíme 10 otázek (v následujících návrzích jich uvádíme více k výběru).

Otázky za 1 bod

1. Které zvíře štěká jako pes? (liška)
2. Které zvíře má vodotrysk na zádech? (velryba)
3. Které zvíře je slepé a žije pod zemí? (krtek, žížala)
4. Které zvíře spí hlavou dolů? (netopýr)
5. Kterému ptákovi říkáme doktor stromů? (datel)
6. Které zvíře si nosí na zádech domeček? (hlemýžď)
7. Které zvíře couvá, když leze dopředu? (rak)
8. Který strom má bílou kůru? (bříza)
9. Která houba má červený klobouček s bílými tečkami? (muchomůrka)
10. Která žlutá kytička posílá semena na padáčcích? (pampeliška)
11. Které zvíře nosí mládě v kapse? (klokan)
12. Jak se jmenuje ryba, kterou jíme o Vánocích? (kapr)

ADAPTAČNÍ OBDOBÍ VE ŠKOLNÍ DRUŽINĚ

Otázky za 2 body

1. Vylíhne se z larvy pták, nebo motýl? (motýl)
2. Koho se bojí zmije? (ježka, orla)
3. Znáš nějaké zvíře, které dokáže žít ve vodě i na suchu? (žába, želva, bobr, vydra)
4. Včela a vosa – které se při bodnutí vytrhne žihadlo z těla a ona zemře? (včela)
5. Co se stane, když chytíš ještěrku za ocásek? (utrhne se jí, ale zase doroste)
6. Na kterém stromě rostou žaludy? (na dubu)
7. Jak se říká černému koni? (vraník)
8. Která ryba má vousy? (sumec)
9. Přespává medvěd zimu v noře, nebo v brlohu? (v brlohu)
10. Která houba má stejné jméno jako lesní zvíře? (liška)
11. Jak se nazývá mládě prasete? (sele)
12. Jak se nazývá plemeno psa, který má dlouhé tělo a krátké nožičky? (jezevčík)

Otázky za 3 body

1. Které zvíře žije jenom pár hodin? (jepice)
2. Který pták krade lesklé předměty? (straka)
3. Který jehličnan v zimě opadává? (modřín)
4. Znáš modrou květinu, kterou doplníš do úsloví „má oči modré jako...? (len, pomněnka)
5. Které zvíře dokáže přehryzat kmen stromu? (bobr)
6. Kterému zvířeti se říká opička našich lesů? (veverka)
7. Jmenuj nějakou květinu, která kvete na podzim! (jiřina, chryzantéma, ocún)
8. Který pták si staví hnízdo na komíně? (čáp)
9. Co dělá žába v zimě? (přezimuje v útlumu v bahně rybníka)
10. Který pták klade svoje vejce do cizích hnízd? (kukačka)
11. Čím se živí Pijavka lékařská? (krví)
12. Jak se správně jmenuje pampeliška? (Smetánka lékařská)

Otázky za 4 body

1. Které zvíře má v břiše knihu? (kráva)
2. Trny má maliník, nebo ostružiník? (ostružiník)
3. Nejmenší ptáčci na světě se živí šťávou z květů. Jak se jmenují? (kolibříci)
4. Které zvíře na světě umí nejrychleji běhat? (gepard)
5. Který slon má větší uši, africký, nebo indický? (africký)
6. Která ryba má čelist ostrou jako pila? (mečoun)
7. Který lesní pták varuje křikem ostatní zvířata před vetřelcem? (sojka)

ADAPTAČNÍ OBDOBÍ VE ŠKOLNÍ DRUŽINĚ

8. Který strom má na podzim červené plody? (jeřáb)
9. Který vodní pták s růžovým peřím, dlouhým zobákem a dlouhýma nohama stává často na jedné noze? (plameňák)
10. Které zvíře vzhledem nejvíce připomíná draka? (varan)
11. Jaký je správný název petrklíče? (Prvosenka jarní)
12. Která naše sova je největší? (výr)

Otázky za 5 bodů

1. Kterému jehličnatému stromu rostou šišky nahoru jako svíčky? (jedli)
2. Jak se správně nazývá strom, na kterém rostou kaštany? (jírovec)
3. Jak se nazývá samice divokého prasete? (bachyně)
4. Která ryba překoná kvůli tření vzdálenost přes 7 000 km? (úhoř)
5. Který druh vodní rostliny má tak velké listy, že unesou i dítě? (vodní rostlina Viktorie královská – Victoria regia)
6. Které zvíře dokáže vyskočit až do výšky 5 m? (puma)
7. Který pták je nejrychlejší lovec? (sokol, ale i rorýs a orel)
8. Které zvíře žije nejdéle? (želva, aligátor, slon)
9. Která ryba dokáže létat? (mořská tzv. létající ryba umí vyskočit z vody a plachtit nad hladinou)
10. Který savec vypadá napůl jako kachna, napůl jako vydra? (ptakopysk)
11. Kdo si vysloužil přezdívku „tygr mořských hlubin“? (žralok)
12. Který druh létajícího hmyzu má tak silná kusadla, že rozkousnou brouka? (vážky)